

Titulació	Tipus	Curs
Arqueologia	OP	3

Professor/a de contacte

Nom: Rafael Mora Torcal

Correu electrònic: rafael.mora@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Els propis que marca la normativa del grau.

Objectius

Apropar a l'alumnat a la complexitat de la interpretació de les societats caçadoresrecol·lectores des d'una perspectiva arqueològica

Reflexió sobre les eines teòriques i metodològiques de l'arqueologia paleolítica;

Sensibilitzar a l'estudiant dels criteris que defineixen als grups humans, així com de les diverses formes en que s'han organitzat social i econòmicament.

Es pretén generar una visió crítica de l'estat dels coneixements sobre aquestes temes i de com s'han generat.

Resultats d'aprenentatge

1. CM18 (Competència) Identificar l'impacte social, econòmic i mediambiental en el passat i en el present dels diferents processos de canvi ocorreguts a la prehistòria a partir d'una avaluació crítica de l'evidència arqueològica de diferents períodes i àmbits geogràfics.
2. CM19 (Competència) Exposar la participació de les dones a les societats prehistòriques de l'Àfrica, Euràsia i Amèrica i la construcció social de les relacions de gènere i la divisió sexual del treball.
3. KM29 (Coneixement) Organitzar cronològicament l'aparició dels diferents tipus arquitectònics, els complexos principals d'indústria lítica tallada i els conjunts ceràmics, arqueozoològics i arqueobotànics més rellevants de la prehistòria europea.
4. KM30 (Coneixement) Caracteritzar els principals processos històrics de les societats prehistòriques en relació amb els efectes paleoambientals i socials, identificant les aportacions de les investigacions arqueològiques recents als coneixements previs.
5. SM30 (Habilitat) Analitzar les societats prehistòriques de forma crítica per a identificar els processos d'inferència seguits, els biaixos dels diferents models teòrics i les potencialitats i les limitacions dels registres existents.
6. SM31 (Habilitat) Sintetitzar l'aportació dels diferents factors als processos de canvi social i d'impacte mediambiental dels diferents períodes de la prehistòria, especialment europea.

7. SM32 (Habilitat) Elaborar hipòtesis sobre períodes de la prehistòria de l'Àfrica, Euràsia i Amèrica a partir del reconeixement, la interpretació crítica i la síntesi de registres procedents d'intervencions arqueològiques.

Continguts

1. Conceptes claus en l'estudi de les societats caçadores-recol·lectores. Reflexions sobre el sentit del passat i el paper de l'Arqueologia Prehistòrica.
2. El paper dels objectes, de la mobilitat i de la tafonomia en la compressió dels grups caçadors-recol·lectors.
3. Els primers homínids. Fites en el context evolutiu.
4. El clima i la evolució del homínid.
5. Contexte intel·lectual i paradigmes explicatius en la evolució humana.
6. El concepte d'humanitat. Les capacitats culturals dels homínids.
7. Significat de les acumulacions d'ossos i pedres.
8. Primeres Ocupacions del continent Euroasiàtic.
9. Medi i cultura al Paleolític mig europeu. El mode de vida neandertal.
10. L'aparició del Homo sapiens sapiens i la problemàtica dels últims neandertals.
11. Medi i cultura al Paleolític superior europeu. El mode de vida dels Homo sapiens.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques dirigides pel professor	30	1,2	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Seminaris a l'aula	10	0,4	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Tipus: Supervisades			
Modul·le sobre eines documentals per la recerca. Modul·ls 1, 2, 3 y 4	4	0,16	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Seguiment del treball en grup i dels treballs individuals escrits	13	0,52	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Tipus: Autònomes			
Estudi personal	10	0,4	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Estudi personal	62,5	2,5	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Redacció de treballs escrits de comentaris de textos	17,5	0,7	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32

ACTIVITAT DIRIGIDA 40h

Assistència a classes teòriques dirigides per el/la professor/a.

Assistència a sessions de seminaris i pràctiques dirigides per el/la professor/a. Lectura comprensiva de textos.

ACTIVITAT AUTÒNOMA 90h

Estudi personal. Preparació de presentacions orals.

Recerca bibliogràfica i lectura de textos

Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics.

SUPERVISIÓ DELS TREBALLS 15h.

Seguiment i comentari dels treballs particularment i en grup en el despatx.

AVALUACIÓ 5h

Es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Cas 1	25	1	0,04	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
cas 2	10	1	0,04	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32
Cas 3	30	1	0,04	CM18, CM19, KM29, KM30, SM30, SM31, SM32

Avaluació única

Els alumnes han de participar activament en les discussions que es plantegen a classe i superar els mòduls 1, 2, 3 i 4 sobre eines per la recerca de Moodle (20%).

Els alumnes hauran de resoldre dos casos pràctics individuals (10 y 25% de pes per cadaun d'ells) i hauran de lliurar un treball en grup (30%).

Es lliuraran resums, ressenyes, comentaris sobre els textos i documents relacionats amb el temari de l'assignatura (15%)

Calendari d'avaluació

A l'inici de curs s'informarà a l'alumnat dels terminis de realització/lliurament dels exercicis.

- Presentació/realització dels exercicis d'avaluació en els terminis establerts.
- Assolir una puntuació mitja dels exercicis d'avaluació de 5 ó més en una escala de 10
- Un/a estudiant es considerarà no presentat/da en el cas que no lliuri o es presenti a un omés dels mòduls d'avaluació en els terminis establerts.

Revisió de les qualificacions:

En el moment de realització/lliurament de cada activitat avaluable, el professorat informarà (Moodle, SIA) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

procediment de recuperació:

La recuperació de l'avaluació única no difereixi de la recuperació de l'avaluació continuada i s'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada.

Es podran presentar a la recuperació les/els estudiant/s que hagin realitzat/presentat les activitats supervisades i autònomes en els terminis establerts i tinguin una qualificació mínima de 3,5.

Condicions per a la qualificació 'No avaluable'

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

Calendari de recuperació

Les dates de recuperació estan fixades per la Facultat de Lletres. Aquestes dates estan publicades a la web de la facultat al mes de juliol del curs anterior. És responsabilitat dels/les estudiants saber la data que li correspon fer la recuperació de la seva assignatura. L'última prova de l'avaluació continuada es programarà com a mínim una setmana abans de la data de recuperació.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

- Bailey, G. 1983: Hunter-Gatherer Economy in Prehistory: A European Perspective. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bettinger, R. L. 1991. Hunter-Gatherer. Archaeological and Evolutionary Theory. Plenum Press, New York.
- Binford, L. R. 1967. Smudge Pits and Hide Smoking: The Use of Analogy in Archaeological Reasoning. *American Antiquity*, 32 (1): 1-12.
- Binford, L.R.: En busca del pasado. Ed. Crítica, Barcelona 1988
- Campbell, B.G.: Humankind emerging. Ed. Harper Collins Publishers. London 1992. 6a edició.
- Carbonell, E., Arsuaga, J. L. y Bermúdez de Castro, J. M. (1999). "Monográfico Atapuerca." *Journal of Human Evolution* 37(3/4).
- Cela, J. y Ayala, F. J. (2013). *Evolución Humana. El camino de nuestra especie*. Madrid, Alianza.
- Dennell, R. R., W. (1996). "The earliest colonization of Europe: the short chronology revisited." *Antiquity* 70 (269): 535-542.
- Dennell, R. W. (2003). Dispersal and colonisation, long and short chronologies: how continuous is the Early Pleistocene record for hominids outside East Africa? *Journal of Human Evolution*, 45: 421-440.
- Fleagle, J., Shea, J., Grine, F. E., Baden, A. L. y Leakey, R., Eds. (2010). Out of Africa I. The First Hominin Colonization of Eurasia. *Vertebrate Paleobiology and Paleoanthropology*.
- Foley, R. 2001. In the Shadow of the Modern Synthesis? Alternative Perspectives on the Last Fifty Years of Paleoanthropology. *Evolutionary Anthropology*, 10: 5-14.
- Gamble, C. (2001). *Las Sociedades Paleolíticas de Europa*. Barcelona, Ariel.
- Gamble, C. (1993) *Timewalkers. The prehistory of global colonisation*. Stroud: Alan Sutton (Chapter 7). (BB 1 GAM)
- Gould, R. A. 1980. *Living Archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gowlett, J. A. J. y Wrangham, R. W. (2013). "Earliest fire in Africa: towards the convergence of archaeological evidence and the cooking hypothesis." *Azania: Archaeological Research in Africa* 48(1): 5-30.
- Isaac, G. Y Isaac, B., Eds. (1997). *Koobi Fora: Research project. Plio-Pleistocene Archaeology*.
- Isaac, G. y Isaac, B., Eds. (1997). *Koobi Fora: Research project. Plio-Pleistocene Archaeology*.

- Jones, S.; Martin R.; Pilbeam, D. (Eds.): Human Evolution. Cambridge Univ. Press. 1992.
- Kelly, R. L. 1995. The foraging spectrum: diversity in hunter-gatherer lifeways. Smithsonian Institution, Washington.
- Larsen, C. S. (2023). A Companion to Biological Anthropology Second Edition.
- Lee R.B. & DeVore I., Eds. (1968) Man the hunter. Chicago, Aldine. (chapters by: Lee, Woodburn, Suttles, Balikci). (HB LEE)
- Klein, R. G.: The Human Career. Chicago, University of Chicago Press. 1999.
- Leakey, M. D. & Clark, J. D. (1971). Olduvai Gorge. Excavations in beds II, 1960-1963 and I. Cambridge, Cambridge University Press.
- Lee R.B. & Daly, R. (eds.) (1999) the Cambridge Encyclopedia of Hunters and Gatherers. Cambridge Univ.
- Leroi-Gourhan, A (1971). El gesto y la palabra. Publicaciones de la [Universidad Central de Venezuela, Caracas](#).
- Lewin, R. & Foley, R.: Principles of Human Evolution. Oxford Blackwell. 2004.
- McGrew, W. C. 1998. Culture in Nonhuman Primates? Annu. Rev. Anthropol., 27: 301-328. Anthro Pers and also available online
- Mithen, S. (1996). The Prehistory of the Mind. London, Thames & Hudson. (BB 1 MIT) (chapters 7-10)
- Morgan, T. J. H., Uomini, N. T., Rendell, L. E., Chouinard-Thuly, L., Street, S. E., Lewis, H. M., Cross, C. P., Evans, C., Kearney, R., de la Torre, I., Whiten, A. y Laland, K. N. (2015). "Experimental evidence for the co-evolution of hominin tool-making teaching and language." Nat Commun 6.
- Morwood, M. J. 1975. Analogy and the Acceptance of Theory in Archaeology. American Antiquity, 40 (1): 111-116. Inst Arch Pers and also available online
- Plummer, T. W., J. S. Oliver, E. M. Finestone, P. W. Ditchfield, L. C. Bishop, S. A. Blumenthal, C. Lemorini, I. Caricola, S. E. Bailey, A. I. R. Herries, J. A. Parkinson, E. Whitfield, F. Hertel, R. N. Kinyanjui, T. H. Vincent, Y. Li, J. Louys, S. R. Frost, D. R. Braun, J. S. Reeves, E. D. G. Early, B. Onyango, R. Lamela-Lopez, F. L. Forrest, H. He, T. P. Lane, M. Frouin, S. Nomade, E. P. Wilson, S. K. Bartilol, N. K. Rotich and R. Potts (2023). "Expanded geographic distribution and dietary strategies of the earliest Oldowan hominins and Paranthropus." Science 379(6632): 561-566.
- Roebroeks, W. (2006). "The human colonisation of Europe: where are we?" Journal of Quaternary Science 21 (5): 425-435.
- Sackett, J. 2000. Human antiquity and the Old Stone Age: the nineteenth century background to palaeoanthropology. Evolutionary Anthropology, 9: 37-49. (Anth-Per and also available online)
- Schick, K. & Toth, N.: Making silent stones speak. Human evolution and the dawn of technology. Ed. Touchstone. 1994
- Schiffer, M. B. (1987). Formation processes of the archaeological record. Albuquerque, University of New Mexico Press.
- Slimak, L. (2024). El neandertal desnudo: Comprender a la criatura humana, Debate.
- Smith, A. R., Carmody, R. N., Dutton, R. J. y Wrangham, R. W. (2015). "The significance of cooking for early hominin scavenging." Journal of Human Evolution 84(0): 62-70.
- Stringer, C. & Andrews, P. (2005). The Complete World of Human Evolution. Thames & Hudson, London
- Stringer, CH.; Gamble, CL.: En busca de los Neandertales. Ed. Crítica. Barcelona 1996.

Stringer, C. & Andrews, P. (2005). La evolución humana. Akal

Torre, I. de la: La Arqueología de los Orígenes humanos en África. Madrid, Akal. 2008.

Trigger, B. G. (1992). Historia del pensamiento arqueológico. Barcelona, Critica.

Tattersall, I. 2000. Paleoanthropology: The Last Half-Century. Evolutionary Anthropology, 7: 2-16.

Whiten, A., Boesch, C. (2001). "The Culture of Chimpanzees." Scientific American 61.

Whiten, A. (2015). "Experimental studies illuminate the cultural transmission of percussive technologies in Homo and Pan." Philosophical Transactions of the Royal Society of London B: Biological Sciences 370(1682).

Wrangham, R. W., McGrew, W. C., Waal, F. D. y Heltne, P. (1996). Chimpanzee cultures, Harvard University Press.

Programari

Software

No es necessari

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Espanyol	segon quadrimestre	matí-mixt